

-1980-

SENTÈNCIA de 27 de març de 2003

Separació matrimonial: naturalesa jurídica de les causes de separació.- Separació matrimonial: improcedència de fer una declaració sobre culpabilitat.- Sentència de separació: els seus pronunciaments substitueixen els que es van establir en la fase de mesures provisionals.- Dret d'aliments en les situacions de crisi matrimonial: determinació del seu abast.- Dret de visita del pare: s'ha de mantenir després d'haver assolit la majoria d'edat una de les filles i preponderància de l'interès de la filla menor d'edat en la seva determinació.- Dret a un judici de durada raonable: determinació del seu abast.- Indefensió.- Recurs d'apel·lació: naturalesa jurídica.- Càrrega de la prova

Reunida la Sala Civil del M.I. Tribunal Superior de Justícia d'Andorra, sota la presidència del M I. Sr. Jean Louis VUILLEMIN, i els magistrats M.I. Sr. Antoni BRUGUERA MANTÉ i M.I. Sr. Joan Manel ABRIL CAMPOY, ha adoptat la resolució següent:

ANTECEDENTS DE FET

I.- La representació processal de la Sra. Carme A.F. va interposar, en data 5-3-1999, demanda de separació contra el Sr. Alfons-Maria B.N., en virtut de la qual sol·licitava que es declarés la separació dels esposos, s'atorgués la pàtria potestat i la guarda i custòdia de les filles a la part agent i que aquesta es compartiria per l'adopció de les mesures importants de salut i educació de les filles, es disposés un règim de visites pel pare i que s'establiria en un cap de setmana de cada dos i de divendres a les 19 hores fins el diumenge a les 20 hores, així com la meitat de les vacances escolars, es declarés que el pare resta obligat a abonar una pensió de 100.000 ptes per cada filla, revisable segons el cost de la vida i que s'hauria d'afegir la meitat de les despeses extraordinàries per malaltia, educació i viatges, a la vegada que per una digna i suficient dotació de les filles quan prenguin estat, i que es dissolgués i liquidés el règim econòmic matrimonial segons el que establia a la demanda. Per últim demanava que s'imposessin a la part defenent les costes del procés.

La representació processal del Sr. B.N., en data 9-4-99, va contestar a la demanda i va formular demanda

reconvencional. En el seu escrit demanava que s'accedís a decretar la separació matrimonial, que aquesta era per culpa de la Sra. A.F., es declarés la pàtria potestat d'ambdós consorts, s'atribuís la guarda i custòdia de les filles a l'esposa amb el règim de visites que detallava, es fixés una pensió mensual de 125.000 ptes per les filles, amb les previsions sobre disminució, interrupció i actualització que es contenen en el seu escrit, es procedís a declarar una sèrie de béns com a privatis de cadascun dels esposos i alguns de comuns i es practiqués la liquidació del règim econòmic matrimonial. A més, sol·licitava la nul·litat o ineficàcia sobrevinguda del conveni de 31 de juliol de 1997, la revocació de les donacions realitzades a favor de l'esposa, la condemna a l'assumpció del pagament del deute i a l'amortització del 50% dels deutes que es detallaven en l'escrit i a la condemna de les costes processals de la instància.

Contestada la demanda reconvencional per la part agent, aquesta va coincidir amb la petició de declarar la separació, però va manifestar no estar d'acord amb la resta de les pretensions formulades, a la vegada que proposava les mesures que calia adoptar i peticionava la imposició de les costes processals a la part defenent.

II.- L'Honorable Batlle, constituït en Tribunal unipersonal, secció civil, va dictar sentència, de data 12-7-2002, essent la seva part dispositiva la que segueix: "DECIDEIX Que donant lloc parcialment a la demanda de separació formulada per la procuradora Sra. Carme Solà Molero, actuant en nom i representació de la Sra. Carme A.F., contra el Sr. Alfons-Maria B.N., i també parcialment a la demanda reconvencional promoguda per aquest darrer contra la primera, ha de declarar i declara la separació dels esposos, que queden deslliurats dels deures de vida en comú i de qualsevol altre debit conjugal, imputant a l'esposa la culpa de la separació.

Als efectes del que estableixen els articles 52 i 57 de la Llei Qualificada del Matrimoni, s'ha de disposar l'adopció de les mesures següents:

1.- La pàtria potestat de les filles menors nascudes del matrimoni, de nom Cristina i Estefania, serà exercida conjuntament per ambdós progenitors.

2.- S'atribueix la guarda i custòdia de les filles menors a la mare.

3.- Respecte a la filla Cristina s'estableix un règim de visites a favor del pare molt ampli, a fixar lliurement tenint present l'opinió de la menor i les seves obligacions escolars. A manca d'acord, se seguirà el règim de visites establert per l'altra filla menor.

4.- Pel que fa la filla Estefania, s'estableix a favor del pare el règim de visites següent: el Sr. B.N.

podrà tenir la filla comuna en la seva companyia els caps de setmana alterns des del divendres a les 18:00 hores fins el diumenge a les 19:00 hores, en què haurà de retornar-la a la mare ja sopada. Igualment el Sr. B.N. gaudirà de la companyia de la filla durant dos dies a la setmana des de que acabi la jornada escolar fins a l'inici de la següent. Igualment la filla passarà en companyia del pare la meitat de les vacances escolars, corresponent-li la primera meitat els anys parells i la segona els senars, entenent-se que la primera meitat del període de Nadal comença el primer dilluns de descans escolar i acaba el dia 30 a les 20 hores, la segona meitat fineix el divendres anterior a la tornada al col·legi a les 20 hores; en quant a les vacances d'estiu, s'entendrà que la primera meitat comença el segon dilluns de vacances a les 9 hores i acaba el penúltim divendres abans del retorn al col·legi. El Sr. B.N. podrà tenir a la filla en la seva companyia els dies del seu aniversari i onomàstica, sempre respectant l'horari escolar de la menor; correlativament la nena estarà en companyia de la mare el dia del seu aniversari i onomàstica igualment sempre respectant l'horari escolar de la menor. El dia d'aniversari i d'onomàstica de la filla els passarà aquesta alternativament d'any en any amb cadascun dels pares.

5.- S'estableix una pensió alimentosa per a les filles de 601 Euros mensuals per filla, que el pare Sr. B.N. haurà d'abonar a la Sra. A.F. directament o ingressar en el compte corrent que aquesta indiqui, en els cinc primers dies de cada mes. Aquest import serà augmentat cada mes de gener, en funció de les variacions que estableixi l'I.P.C. Respecte a la filla major, de nom Carolina, i a la segona filla del matrimoni, de nom Cristina, tan aviat com arribi a la majoria d'edat, l'import a abonar pel pare podrà adaptar-se a les necessitats personals i a les despeses que derivin dels estudis que realitzin, i fins al moment de llur completa independència econòmica de la família.

6.- L'import de la pensió no cobrirà les despeses extraordinàries que generi l'atenció de les filles (com ortodòncia, ortopèdia, hospitalització i viatges) les quals seran abonades pels genitors per meitat.

Es declara la dissolució del règim econòmic matrimonial.

I sense fer especial pronunciament respecte a les costes processals.

III.- La representació processal de la Sra. A.F. va interposar recurs d'apel·lació contra la sentència i, en data 6-11-2002, va presentar el seu escrit de conclusions, en virtut del qual sol·licitava la revocació de la sentència d'instància, en el sentit que no s'acceptés la imputació a l'esposa de la culpa de la separació sinó que

cal imputar la culpa a l'espòs o, de forma subsidiària, no s'imputi culpa a cap d'ells; es suprimeixi l'establiment del règim de visites del pare respecte de la filla Cristina, degut a l'assoliment de la majoria d'edat; es fixi el règim de visites a favor de la filla menor es substitueixi per un règim de visites ampli; es disposi que l'espòs ha d'abonar a favor de l'esposa la quantitat de 15.000 FF en concepte de manteniment de la llar familiar i es condemni a l'espòs al pagament de les costes del present procediment, de primera i segona instància.

La part defenent va presentar escrit de contesta a les conclusions, de data 3-12-2002, en virtut del qual demanava la confirmació de la sentència d'instància, amb imposició de les costes processals.

Així mateix, el ministeri fiscal, segons escrit de data 28-1-2003, va oposar-se al recurs formulat i va sol·licitar d'aquesta Sala la confirmació de la sentència dictada per l'Honorable Batlle, constituït en Tribunal unipersonal, secció civil.

Ha actuat com a magistrat ponent el M.I. Sr. Joan Manel ABRIL CAMPOY.

FONAMENTS DE DRET

I.- La representació processal de la Sra. A.F. fonamenta el seu recurs d'apel·lació contra la sentència, dictada en data 12 de juliol de 2002, en la producció dels següents greuges. En primer terme, entén que es va al·legar a la instància com a causes de separació les previstes als apartats 1,2,3, i 8 de l'article 39 de la Llei Qualificada del Matrimoni (abandonament injustificat de la llar, infidelitat conjugal, maltractaments, injúries greus i altres causes que facin la vida conjugal massa difícil i, en general, qualsevol altra causa que sigui suficient per considerar que no és possible ni convenient la normal cohabitació entre consorts). En aquest sentit, considera que s'han acreditat l'abandonament del domicili familiar per part de l'espòs, com s'extreu del resultat de la prova testifical; que també s'ha provat la infidelitat del marit i els maltractaments, injúries greus i la concurrència d'altres causes que fan la vida conjugal massa difícil i les altres causes que fan inviable i no convenient la cohabitació entre consorts. I que l'apreciació del Batlle esdevé errònia, tota vegada que dóna per acreditada la infidelitat de l'esposa, fonamentada en la prova testifical i en els informes dels detectius privats, i, en canvi, considera només indiciària la prova en relació a les infidelitats del marit. Afegeix que pel cas que es pugués entendre provada la infidelitat de l'esposa amb el Sr.

Ruiz, aquesta no seria la causa de la separació, sinó que hauria esdevingut la infidelitat anterior del marit. Afirmar, en darrer lloc, que les desavinences conjugals són només imputables al Sr. B.N. i, de manera subsidiària, que si hi ha culpa en l'esposa també existeix en l'espòs i no s'escau fer cap pronunciament quant a la culpa en la separació. En segon terme, assenyala que s'ha de modificar la sentència respecte del règim de visites de la filla Cristina, tota vegada que ha esdevingut major d'edat i no s'escau l'establiment de cap règim de visites. En tercer terme, sustenta que, en relació a la filla menor d'edat, el règim de visites fixat és molt rígid i estricte i que, per acord de les parts, aquest s'ha anat produint sense cap mena d'inconvenient entre les parts, per la qual cosa es demana que s'adeqüi a la realitat actual i es fixi un règim de visites el més ampli possible. En quart terme, sosté que encara que s'ha aollit la seva pretensió de 601 euros per cada filla, ara estudien a Barcelona i les despeses són superiors a la referida quantitat, a la vegada que s'afirma que la situació econòmica de la Sra. A.F. cada cop és més precària, però no efectua cap petició ni en relació al pagament de la pensió ni respecte dels ingressos que van provenir de l'espòs fins el mes de desembre de 2001, sinó que es reserva les accions escaients. En quart terme, s'alça contra el pronunciament de la sentència que elimina la percepció de la quantitat de 15.000 FF pel sosteniment de la llar familiar que havia establert l'Aute de 23 de juny de 1999. Aleshores, manifesta que es resta aquest ingrés quan la situació econòmica de la part agent no ha millorat sinó que ha empitjorat. En darrer terme, afegia que la durada d'aquest procediment no ha estat raonable i això li ha generat un perjudici econòmic a la part agent i a les seves filles, per la qual cosa anunciava la seva voluntat d'acudir al Tribunal Constitucional per vulneració de l'article 10.2 CPA.

II.- La resolució d'aquest recurs d'apel·lació exigeix tractar de forma separada les diferents peticions de la part recurrent, totes elles encaminades a la modificació de les mesures de la separació conjugal decretada per la Batllia, per així complir amb el deure de motivació i fonamentació jurídica que s'imposa a l'article 86 CPA i a la vegada adequar les pretensions de les parts, oportunament al·legades, amb el seu dret a rebre una resposta judicial a les mateixes, donant així compliment al principi processal de congruència i a l'anhelada claredat expositiva.

En consonància amb les consideracions anteriors, el primer greuge o motiu en el qual es fonamenta el recurs d'apel·lació rau en el fet que la part apel·lant entén que la culpa de la separació no li és imputable a la mateixa,

com resulta de la sentència dictada per la Batllia, sinó que la causa de la separació esdevé imputable a la part defenent i, de forma subsidiària, ambdós són culpables, sense que s'escaigui efectuar un pronunciament sobre a qui s'ha d'atribuir la culpa de la separació. Abans de resoldre aquesta qüestió, esdevé convenient indicar que dins de l'ordenament jurídic andorrà, la Llei Qualificada del matrimoni opta per l'establiment d'una regulació de les crisis matrimonials que no s'adequa al sistema de separació o divorci com a sanció al consort culpable i atribuïnt al consort "innocent" totes les mesures al seu favor, com esdevé en altres sistemes, fonamentalment anglosaxons, sinó que s'opta per disciplinar les situacions de crisi matrimonial conforme al sistema de separació o divorci remei, de tal manera que el que s'intenta és, un cop constatada la ruptura de la normal convivència i de la impossibilitat de continuar amb la mateixa, decretar la separació com a mesura de trencament de la mateixa i establint una sèrie de mesures personals i patrimonials que regulin aquesta nova situació. I, des d'aquest punt de vista, el sistema de separació matrimonial previst al dret andorrà permet juntament amb la separació de mutu acord, la separació causal, que procedeix i és viable quan un dels consorts acredita que l'altre es troba incurs en causa de separació. Però dóna cabuda a una clàusula general o oberta que permet als òrgans judicials decretar la separació quan s'ha constatat la fallida de l'affectio maritalis (D'aquí que l'art. 39.8 preveu que com a causa de separació "qualsevol altra causa que, a judici dels òrgans jurisdiccionals competents, sigui suficient per creure que no és possible ni convenient una normal cohabitació entre els cònjuges"). Malgrat això, i degut a que en moltes ocasions si bé és fàcil constatar la fallida de la convivència i la inviabilitat d'una normal i adequada convivència conjugal en el futur, esdevé difícil imputar exclusivament a un dels dos consorts la responsabilitat d'aquest trencament convivencial, perquè o bé les causes queden reservades al coneixement exclusiu del nucli familiar o bé, com sol ésser habitual, la situació de separació no és exclusivament atribuïble a un dels dos esposos, sinó a ambdós.

Nogensmenys el que s'acaba d'exposar, la part agent i defenent sol·liciten una expressa declaració de culpabilitat, atribuïda a l'altre consort, de la separació que s'ha produït. I si bé podria semblar que aquesta qüestió esdevé intranscendent, tota vegada que s'han d'adoptar igualment les mesures a les que fan referència els articles 52 a 57 de la Llei Qualificada del matrimoni, sí que pot tenir incidència com a causa de revocació de les donacions realitzades (L'article 10 del Decret de 19-11-1975 sobre els drets de la dona casada disposa que "Seran

aplicables a les donacions entre cònjuges les causes generals de revocació de les donacions, i també podran ésser revocades pel cònjuge innocent en els casos de separació judicial", i en la privació o no de determinats beneficis viduals de caire successori, per la qual cosa es justifica per aquesta Sala l'anàlisi i examen de l'esmentada qüestió. Així, la Llei de Reforma del Dret Successori en els seus article 7 i 13 estableix com a pressupòsits pel naixement del dret a l'usdefruit intestat i a la percepció de la quarta vidual que el consort que sol·licita aquest benefici vidual no es trobi separat de culposament de mutu acord. I si bé aquí es pot apreciar una disfunció entre la regulació com a solució o remei a les crisis matrimonials, prevista a la Llei Qualificada del Matrimoni de 30-6-1995, front als pressupòsits del naixement de beneficis viduals, que descansen encara en l'atribució de culpa o en la situació d'innocència per al reconeixement de beneficis viduals, fins que no es corregeixi pels òrgans legislatius, si es considera oportú fer-ho, aquesta discordança, té sentit i exigeix un pronunciament de la Sala l'establiment, conforme a la prova practicada, de culpa en un o en l'altre dels consorts respecte a la seva separació.

Respecte a la infidelitat de l'esposa com a causa imputable que ha provocat la separació, s'ha d'assenyalar que la mateixa ha restat acreditada, no solament pels informes dels detectius, degudament ratificats en la fase probatòria, on es pot observar com en diferents dies l'esposa pernoctava fora del domicili familiar o en el mateix amb una persona diferent al marit, sinó a més pel fet que de la prova testifical (Sr. S. foli 1104 al dors, Srs. G. folis 1085 al dors i 1105 i Sr. GI., foli 1095) resulta acreditada l'existència de relacions íntimes amb persones diferents al marit. En conseqüència, l'apreciació realitzada per part de l'honorable Batlle respecte de la concurrència d'aquesta causa de separació esdevé adequada i ha de mantenir-se aquesta conclusió. Així mateix, del material probatori que existeix a les actuacions, no s'ha pogut acreditar que el marit es trobi incurs en un supòsit d'abandonament del domicili familiar, tota vegada que no consta provat, i aquest extrem correspon acreditar-ho a la part agent, segons les regles de l'onus probandi, que hagi deixat de viure al domicili conjugal abans que es plantegés les demandes de mesures provisionals o el present plet de separació, i tampoc resta provats els maltractaments o injúries greus que, segons l'esposa podrien derivar-se d'un consum excessiu d'alcohol, ja que de les conclusions que brinden les proves practicades a la instància no es pot concloure el caràcter agressiu i violent que s'imputa a l'espòs ni tampoc els presumptes problemes amb l'alcohol

que originarien aquell tracte violent i injuriós envers l'esposa.

En canvi, si que s'ha d'estimar el recurs d'apel·lació de l'esposa en el sentit de considerar que si bé ella es troba incursa en causa de separació, degut a la seva infidelitat, també l'espòs hauria incidit en una de les causes a què fa referència l'article 39 de la Llei Qualificada del Matrimoni de 30-6-1995. En efecte, de les proves practicades s'extreu que l'espòs va portar a terme sortides amb la Sra. SO. a l'estiu de 1998, per un període de dues setmanes a Califòrnia, restant al mateix Hotel i el propi espòs, malgrat negar l'existència de relacions íntimes amb la Sra. SO., com així mateix ho fa ella (folis 1080 i 1101 respectivament), qui atribueix la seva relació a una amistat que es perllonga des dels tres o quatre anys. I que també fou vist en companyia de la mateixa Sra. SO. un cap de setmana en un Hotel de Pals, passant el cap de setmana (testifical Sr. T., folis 1083 i 1084), afirmant els testimonis que semblaven una parella, ja que anaven agafats de la mà (testifical Sr. V.A. foli 1786). I aquests viatges que han restat acreditats es van dur a terme en caps de setmana o a l'estiu, en període vacacional de les filles del Sr. B.N., per la qual cosa, ja es consideri acreditada la probable infidelitat de l'espòs, com apunta la sentència de l'Honorable Batlle, o no, el cert és que portar a terme viatges amb una persona diferent a l'esposa els caps de setmana i a l'estiu, compartint Hotel i essent vistos com a parella s'incardina sense cap mena de dificultats en la causa tercera de l'article 39 que suposa l'existència d'una causa que fa que la vida conjugal esdevingui difícil, a la vegada que trenca el deure de respecte i ajuda moral als quals estan subjectes els esposos. I, des d'aquesta òptica no es pot compartir l'argumentació que fou la conducta de l'esposa l'any 1997 la detonant de la separació judicial, i que el marit li va plantejar a la primavera o estiu de 1998 la necessitat de la separació, però que aquesta no fou acceptada per la mateixa, perquè de la prova practicada resta provat que no es va portar a terme cap separació de fet que pogués posar fi als deures personals del matrimoni, entre els quals es troben el de fidelitat, respecte, ajuda i aliments entre ells (cfr. art. 9 LQM), sinó que la separació s'insta per l'esposa, a l'igual que succeeix amb les mesures provisionals, i, per consegüent, quan es presenta la demanda de separació ja ha transcorregut quasi un any respecte del comportament de l'espòs que es troba incurs en la causa de l'article 39.2 i 3 LQM i, per tant, s'ha de considerar que també la seva conducta esdevé subsumible en un dels supòsits que com a causes es contemplan a l'article 39 de la Llei Qualificada del matrimoni. I aquestes afirmacions ens han de portar a la conclusió d'estimar

aquest motiu d'apel·lació i procedir a la revocació de la sentència i no decretar que la separació ha estat imputable a la conducta de l'esposa, sinó que ambdós esposos foren corresponsables de la crisi matrimonial i, en conseqüència, no s'escau establir un concret pronunciament en relació a la imputació a un o altre consort de la situació de separació.

III.- Convé ara analitzar els motius d'apel·lació pels quals el recurrent impugna els règims de visites fixats a favor de la filla Cristina, ja que aquesta ha esdevingut major d'edat i no cal l'establiment de cap règim de visites, i respecte a la filla encara menor d'edat, per quant considera que s'ha de fixar un règim de visites més ampli, tota vegada que l'establert és molt rígid i els esposos ja han promogut durant la pendència del procés un que s'adequa correctament als interessos d'ambdós progenitors i del menor. En relació al règim de visites que l'Honorable Batlle va determinar per la filla Cristina, s'ha d'indicar que la sentència que l'establia era de data 12 de juliol de 2002 i la filla va néixer en data 11 de setembre de 1984, i aleshores quan es va dictar la sentència s'esqueia fixar un règim de visites respecte de la filla Cristina, sense que es pugui justificar la revocació de la sentència en el fet que quasi tres mesos després de dictar-se la filla Cristina hagi esdevingut major d'edat. Per tant, s'ha de rebutjar aquest extrem, com així mateix sustentava la part apel·lada i el Ministeri Fiscal, sense que, evidentment, assolida la majoria d'edat hagi cessat el règim establert de visites que, era fins aquell moment d'imperativa imposició per la sentència dictada.

Pel que fa referència a la filla Estefania, tampoc pot ésser estimat el motiu d'apel·lació tendint a la fixació d'un règim de visites més ampli. I això perquè la recurrent justifica la fixació d'un nou règim de visites més ampli en atenció al fet que el que s'ha establert és molt rígid i estricte i que ha estat substituït per un més ampli establert entre els progenitors que s'adapta a la realitat actual de la família. En canvi, no indica al Tribunal quin és aquest règim de visites i com ha substituït al que es fixava en la sentència dictada per l'Honorable Batlle, sense que ni la direcció lletrada de l'altre progenitor convingui amb el pretès canvi, a la vegada que convé ressenyar que el règim fixat per la sentència esdevé respectuós amb l'interès del menor, veritable paràmetre rector quan es fixen les mesures relatives als fills menors d'edat, i amb la possibilitat que ambdós progenitors puguin gaudir de la companyia de la seva filla Estefania, sense que aquesta Sala tingui cap mena de criteri per alterar-lo per un presumpte règim que

no coneix. A la vegada convé determinar, quant a l'amplitud del règim de visites, que, com també posar de manifest el Ministeri Fiscal, el règim de visites fixat a favor de la filla Estefania és un règim establert degut a la manca d'acord entre els pares, però que, sempre que respecti l'interès del menor, ambdós progenitors podran alterar i modificar el mateix en atenció als seus respectius interessos, que han d'orientar-se, i cal repetir-ho, a la consecució de l'interès del menor, possibilitant un desenvolupament adequat i digne de la seva personalitat.

IV.- Resta ara per examinar les peticions de la part recurrent relatives a la pensió d'aliments fixada a la instància per les filles, de 601 € mensuals, i a l'establiment d'una quantitat (15.000 F.F.) pel manteniment de la llar familiar. Quant a la primera qüestió, la part apel·lant manifesta que les despeses de les seves filles majors d'edat, que estudien a Barcelona, són superiors a la quantitat fixada per aliments i que la capacitat econòmica de la part agent cada vegada són més precàries, i que, si bé han de ser reclamades en un altre procediment, volia fer constar que l'agent no li abona la quantitat que havia reconegut verbalment, per la qual cosa es reclamarà en un altre procediment i no es descarta l'exercici d'accions penals. I, des d'aquesta òptica, aquesta Sala res pot determinar en el marc del present recurs d'apel·lació, tota vegada que a la pètica de l'escrit de conclusions cap pronunciament es sol·licita en relació a un possible augment de les pensions d'aliments, per altra part ja fixades en la quantia que reclamava la part agent, a l'hora que la pròpia sentència d'instància, al seu Considerant V i a la part dispositiva ja preveu la possibilitat que, en el marc d'un altre procés, es puguin adaptar les pensions d'aliments a les necessitats personals i despeses derivades dels estudis i fins a la seva completa independència econòmica.

I en relació a la petició dels 15.000 FF en concepte de manteniment a la llar familiar, si bé aquesta mesura es va reconèixer en la Interlocutòria de 23 de juny de 1999 i fou deixada sense efecte per la sentència del Batlle, s'ha d'establir el que segueix. La fixació de les despeses d'aliments per les filles en 5000 F.F. i 15.000 F.F., en concepte de manteniment de la llar familiar fou fixada per Aute de 23 de juny de 1999, que a l'empara del que preveuen els articles 51 en relació amb el 64 de la Llei Qualificada del Matrimoni, acordava, entre d'altres, les esmentades amb caràcter provisional. Per el contrari, la part agent en el seu escrit de demanda, en virtut del qual es sol·licitaven les mesures a adoptar de forma definitiva demanava una pensió d'aliments de 601 € per cada filla (foli 18), però en cap moment instava la petició de

manteniment per la llar familiar (folis 39 i 40), sense que tampoc ho fes al seu escrit de conclusions. En conseqüència, l'Honorable Batlle ha actuat adequadament ja que el dictat de la resolució fixant les mesures definitives posava fi a les establertes amb caire provisional i si la part agent res interessava en relació al manteniment de la llar familiar, i augmentava la petició de pensió d'aliments, sens perjudici de la resolució de la situació patrimonial derivada del règim econòmic matrimonial en un altre procés, només s'ha pronunciat respecte d'aquesta darrera, en el benentès que la pensió d'aliments inclou també en relació als fills la part que fa referència a l'habitatge, tota vegada que s'inclou dins de la noció d'aliments (habitatge, assistència sanitària, roba, educació i formació). I, sens dubte, emmarcada en aquestes coordenades la petició nova relativa a la fixació d'una quantitat pel manteniment de la llar familiar, introduïda en aquesta alçada, no pot ésser atesa, no solament pel fet que "pendente appellatione nihil innovetur, que impedeix l'al·legació de qüestions noves no deduïdes oportunament en la instància, sinó que situaria a la part defenent en una situació de limitació del seu dret de defensa, ja que no adduïda en la demanda, ni fent-se cap esment a la mateixa en l'escrit de conclusions, no hauria pogut contestar a l'esmentada petició ni practicar prova en relació a la mateixa. Per tant, ha d'ésser refusat també aquest motiu del recurs d'apel·lació.

V.- En darrer lloc, anuncia la part recurrent la seva intenció d'acudir al Tribunal Constitucional, per la vulneració de l'article 10.2 CPA relatiu a un procés de durada raonable, tota vegada que considera que la duració de més de tres anys i mig ha causat perjudicis econòmics a les filles i a l'esposa, més si es té en compte que només s'han de resoldre els aspectes personals. Aquesta Sala simplement vol fer constar que, sens perjudici del dret a recórrer al Tribunal Constitucional si així ho entén escaient, el present procés de separació matrimonial consta de demanda i reconvenició i que la intensa prova practicada fa que les actuacions superin els 3.100 folis, però que des de l'Aute de 23 de juny de 1999 s'han establert mesures provisionals per a regular la situació entre els consorts i en relació als fill mentre es fixaven en la resolució, que ara s'apel·la, les mesures definitives. Extrems tots ells que han de ser tinguts en compte per a determinar si s'ha vulnerat o no l'article 10.2 CPA quant al mandat d'un judici de durada raonable, perquè la racionalitat de la durada s'ha de connectar amb les al·legacions de les parts, amb les proves que es proposen i el seu resultat, al volum de les actuacions i a la complexitat del supòsit a resoldre.

VI.- L'èxit parcial del recurs d'apel·lació instat per la part agent, així com l'especial natura dels interessos que es ventilen en el present recurs d'apel·lació justifica la no imposició de les costes processals d'aquesta segona instància.

Vistos la legislació vigent i els Usos i Costums aplicables al present cas,

La Sala Civil del M.I. Tribunal Superior de Justícia d'Andorra,

DECIDEIX

ESTIMEM en part el recurs d'apel·lació formulat per la representació processal de la Sra. A.F. contra la sentència de 12 de juliol de 2002, dictada per l'honorable Batlle en les actuacions de judici civil núm. B-209-5/99, dels quals aquest Rotlle deriva, hem de revocar exclusivament l'apartat de la decisió de la sentència que imputa a l'esposa la culpa de la separació i no establir cap imputació de la culpa de la crisi matrimonial a cap dels esposos, mantenint la resta de pronunciaments continguts en la decisió. No s'escau efectuar pronunciament sobre les costes d'aquesta alçada.

Així per aquesta nostra resolució, de la qual en serà tramés testimoni a l'Hble. President de la Batllia, per al seu coneixement i als efectes escaients, definitivament jutjant, ho pronunciem, manem i signem.-